

روش های بازیگری

بهارت های حسه - حرکتی

مؤلف: عبدالله فیروزان

قابل استفاده دانشجویان، معلمان مشاورین

و والدین کودکان استثنایی

۱۳۹۲

سرشناسه	: فیروزان، حمیده. ۱۳۴۴-
عنوان و نام پدیدآور	: روش‌های بازپروری مهارت‌های حسی - حرکتی قابل استفاده دانشجویان، مربیان، مشاورین و والدین کودکان استثنایی / مولف حمیده فیروزان.
مشخصات نشر	: تبریز: هنراول، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۰ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 978-964-7752-85-5
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۹ - ۱۷۳.
موضوع	: مهارت‌های حرکتی
موضوع	: مهارت‌های حرکتی در کودکان
موضوع	: اعصاب حسی و حرکتی
موضوع	: توانبخشی
ردیف کتابخانه	: ۱۳۹۲، ۹۵/ف/۲۹۵ BF
رده‌بندی - یوپی	: ۱۵۲/۳۳
شماره کتابخانه ملی	: ۳۰۱۵

تبریز: صنعتی، ۱۴۶۸ - ۵۱۳۸۵ تلفن: ۰۹۱۳۳۰۱۴۱۵۷

عنوان: روش‌های بازپروری مهارت‌های حسی - حرکتی

مولف: حمیده فیروزان

ویراستار و طراح صفحه و روی جلد: آذین فیروزان

عکاس: کامل تیموری

ناشر: هنر اول

قطع: وزیری / ۱۸۰ صفحه

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۲

چاپخانه و صحافی: مدیران

قیمت: ۷۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۷۷۵۲ - ۸۵ - ۵

فهرست

۱۵	پیشگفتار.....
۱۷	مقدمه.....
--	فصل اول: آشنایی با مغز و کارکردهای آن
۲۱	فرآیندهای شناختی.....
۲۲	تالاموس و کار آن.....
۲۳	هیپوتالاموس و دستگاه کناری (لمبیک).....
۲۳	قشر مخ (کورتکس).....
۲۴	لوب پس‌سری.....
۲۲	لوب آمیانه.....
۲۴	لوب گیجگاهی.....
۲۵	لوب پیشانی.....
۲۵	لوب جزیره‌ای (اینسولا).....
۲۵	لوب کمریندی.....
۲۶	مناطق حسی اولیه (اصلی) و ثانویه (ارتباطی) در قشر مخ.....
۲۷	مناطق حسی ثانویه یا ارتباطی.....
۲۸	نقش مکمل نیمکره‌ها: نیمکره‌ی غالب.....

۲۸	نواحی حرکتی قشر مخ
۳۱	نقش سایر نواحی قشر مخ
۳۲	فیزیولوژی انعکاس‌های شرطی
۳۴	دستگاه عصبی خودکار
۳۵	اعمال دستگاه سمپاتیک و پاراسمپاتیک
۳۷	اعصاب مغزی
۳۸	۱. عصب بویایی
۳۸	۲. عصب بینایی
۳۸	۳. عصب حرکتی مشترک چشم
۳۸	۴. عصب اثر
۳۹	۵. عصب مقاوم (ساخه)
۳۹	۶. عصب حسی خارجی چشم
۳۹	۷. عصب چهره
۳۹	۸. عصب شنوایی
۴۰	۹. عصب زبانی - حلقی
۴۰	۱۰. عصب واگ (پنوموگاستریک)
۴۰	۱۱. عصب راجعه نخاعی یا عصب ضمیمه
۴۰	۱۲. عصب زیرزبانی
۴۱	منحجه

فصل دوم: رشد و تکامل حرکتی

۴۷	چگونگی شناسایی و طبقه‌بندی کودکان استثنایی، مخصوصاً معلولین
۴۸	چگونگی تحول مهارت‌های حرکتی
۴۸	تحول و تکامل حرکتی در دوران جنینی
۵۱	تحول و تکامل حرکتی دوران شیرخوارگی (تولد تا دوسالگی)
۵۵	ارتباط رفتارهای بازتابی و حرکات ارادی
۵۵	آثار رشد بدنی در جنبه‌های روانشناختی
۵۵	چگونگی رشد و تکامل بدنی
۵۷	آثار رشد بدنی در جنبه‌های روانشناختی
۵۸	چگونگی رشد و تکامل بدنی
۵۸	۱. نمو بدنی به عنوان زمینه محدود
۵۹	۲. نمو بدنی به عنوان یک تجربه تعیین‌کننده

۵۹	۳. اندر و ظاهر:
۵۹	۴. اندر و خودنگار:
۵۹	رشد عمومی بدن:
۶۰	آثار مهم رشد و تکامل عصبی:
۶۰	۱. تأثیر در نسبت های بدن:
۶۰	۲. تأثیر در درماندگی:
۶۱	۳. تأثیر در استعدادها:
۶۱	رشد سیستم عصبی:
۶۲	رشد عضلانی:
۶۲	رشد اندام استفاده:
۶۳	رشد نسبی اعضای بدن:

اصل سوم: رشد و تکامل مهارت های حرکتی

۶۷	مشخصات عمده ی رشد عضلانی یا حرکتی:
۶۷	الف) روش ضوکی و عرضی:
۶۷	ب) روش عام و خاص:
۶۸	ج) از عضلات بزرگ به عضلات کوچک:
۶۸	د) از اسراف به صرفه جویی:
۶۸	هـ) از تجانس به تباین:
۶۹	و) اثر سطح و میزان تفسج:
۶۹	اصول رشد و تکامل حرکتی:
۷۱	ترتیب رشد و تکامل حرکتی:
۷۲	رشد و تکامل مهارت های حسی و حرکتی:
۷۲	همه گیری بین چشم و دست:
۷۳	نشستن:
۷۳	ایستادن:
۷۴	راه رفتن:
۷۴	افزایش همه گیری در راه رفتن:
۷۵	مهارت های حرکتی:
۷۵	اهمیت تمرین در آموزش مهارت های حرکتی:
۷۶	اهمیت تشویق در مهارت آموزی:
۷۶	نقش تفاوت های جنسی در آموزش مهارت ها:

۷۶	انواع مهارت‌ها
۷۷	مهارت‌های دستی
۷۷	۱. غذا خوردن
۷۸	۲. لباس پوشیدن
۷۸	۳. نوشتن
۷۹	۴. برتاب کردن و گرفتن توپ
۷۹	مهارت‌های پاها
۷۹	۱. دویدن
۷۹	۲. پلیدن
۸۰	۳. بالا رفتن
۸۰	۴. نشستن
۸۰	تعویق رشد و تکامل حرکتی
۸۱	علل تعویق رشد و تکامل حرکتی
۸۱	۱. عدم سلامتی
۸۱	۲. اندازه بدن
۸۲	۳. هوش
۸۲	۴. نبودن فرصت کنترل عضلات
۸۲	۵. نبودن انگیزه برای کنترل عضلات
۸۳	۶. تأکید روی حرکات خاص
۸۳	۷. ترس
۸۳	اصول یادگیری مهارت‌های حرکتی
۸۴	۱. آمادگی برای یادگیری
۸۴	۲. فرصت یادگیری
۸۴	۳. فرصت‌های تمرین
۸۴	۴. مدل‌های خوب
۸۴	۵. راهنمایی
۸۴	۶. انگیزش
۸۴	۷. یادگیری انفرادی
۸۴	۸. یادگیری به موقع
۸۴	روش‌های عمومی یادگیری مهارت‌های حرکتی
۸۵	مقولات کارکردی مهارت‌های کودکان
۸۵	۱. مهارت‌های خودیاری

۸۵	۲. مهارت‌های دیگر یاری:
۸۵	۳. مهارت‌های مدرسه:
۸۵	شناخت اجمالی از فیزیولوژی حرکت:
۸۶	واکنش‌های اکتسابی:
۸۶	ادراک:
۸۷	ادراک بینایی:
۸۷	ادراک شنوایی:
۸۷	ادراک حرکتی:
۸۸	حسی - ادراک:
۸۹	حسی - ادراک:
۹۰	توانایی‌های حسی:
۹۰	پیوند ادراکی حرکتی:

فصل چهارم: نظام رشد و نمو جسمانی آورد در بررسی رفتار کودک و ظرفیت حرکتی او در جریان تحول

۹۵	نظام تحولی پیازه (رویکرد شناخت در تحول روانی - حرکتی کودک):
۹۶	نظام رشد داخلی آرنولد گزل (روی آوردن به شکل و کنشی رفتار کودک):
۹۷	اصول تحول روانی حرکتی گزل:
۹۷	۱. اصل جهت رشد:
۹۷	۲. اصل درهم تنیدگی متقابل:
۹۸	۳. اصل ناقرینه بودن کنشی:
۹۸	۴. اصل رشد داخلی منفردکننده:
۹۸	۵. اصل نوسان‌های خود نظم‌جو:
۹۸	نظام بازتاب‌های جهت‌یابی لوریا:
۹۸	روی آورد عصب‌شناختی در سطح تحلیل‌کننده‌های روانی - حرکتی ماهیت و قدرت بازتاب جهت‌یابی (تفحصی):
۹۹	بازتاب‌های جهت‌یابی یا تفحصی در کودکان کم‌هوش:
۱۰۱	شناخت نیمرخ حرکتی یک کودک عادی:

فصل پنجم: بازپروری و توانمندسازی کودکان استثنایی

۱۰۵	تعریف بازپروری (بازتوانی):
۱۰۶	توانبخشی، توانمندسازی کودکان استثنایی:
۱۰۶	اعضاء اصلی تیم درمان:
۱۰۸	اولویت‌های درمان توانبخشی در کلینیک‌های کاردرمانی:
۱۰۸	۱. افزایش توجه و تمرکز:

۱۱۱	۲. تقویت حافظه شنوایی و بینایی:
۱۱۲	۳. درک ثبات شکل، روابط فضایی و تشخیص شکل از زمینه:
۱۱۴	۴. رفع اختلال در حرکات چشم:
۱۱۵	۵. غالب کردن یک دست:
۱۱۸	۶. تقویت حرکات دست:
۱۲۰	۷. تقویت حرکات بدن و پاها:
۱۲۰	۸. بهبود هماهنگی اعضاء بدن:
۱۲۵	۹. افزایش تادل:
۱۲۸	۱۰. تحریک حس عمقی:
۱۳۰	۱۱. رفع ناامنی در برابر نیروی جاذبه:
۱۳۱	۱۲. بهبود بینایی ریزه و رشتی:
۱۳۲	۱۲. تشخیص اوضاع در فضا و جهت یابی:
۱۳۳	۱۴. کنترل بیش فعالی:
۱۳۵	۱۵. از بین بردن گندای روانی - حرکتی:
۱۳۶	۱۶. شناخت و تصور درست از اشیاء:
۱۳۸	۱۷. تحریک حواس مختلف:
۱۳۸	اختلالات درکی
۱۳۸	۱. حس شنوایی تنه:
۱۳۹	۲. حس شنوایی کتله:
۱۴۰	۳. حس شنوایی ناموزون:
۱۴۱	اختلال در درک حس لامسه
۱۴۱	۱. حس لامسه (بساوایی) تنه:
۱۴۲	۲. حس لامسه کتله:
۱۴۳	۳. حس لامسه ناموزون:
۱۴۳	اختلال در درک حس بویایی
۱۴۳	۱. حس بویایی تنه:
۱۴۵	۲. حس بویایی کتله:
۱۴۶	۳. حس بویایی ناموزون:
۱۴۶	اختلال در درک حس بینایی
۱۴۶	۱. حس بینایی تنه:
۱۴۷	۲. حس بینایی کتله:
۱۴۸	۳. حس بینایی ناموزون:

۱۴۹	اختلال در درک حس چشایی
۱۴۹	۱. حس چشایی تناد:
۱۵۰	۲. حس چشایی کند:
۱۵۱	۳. حس چشایی ناموزن:
۱۵۲	فعالیت‌های وستیبولار
۱۵۲	وستیبولار (دهلیزی)
۱۵۴	فعالیت‌های جهت بهبود فلکسیون
۱۵۵	۱. بصری:
۱۵۶	۲. فشار نشستن:
۱۵۶	۳. رپ آویزان:
۱۵۷	۴. حس عمق راه‌های:
۱۵۷	فعالیت‌های اکستنس
۱۵۷	۱. تورپ بازی با شکم:
۱۵۸	۲. خط نگه‌دار:
۱۵۸	۳. بگیر، بگیر، زود باش بگیر:
۱۵۹	۴. می‌توانید بلم برانید!:

فصل ششم: بازی و فعالیت‌های روزمره زندگی

۱۶۳	بازی
۱۶۳	فواید بازی
۱۶۴	بازی کودکان در سنین مختلف
۱۶۴	هفته‌های اول زندگی:
۱۶۴	ماه‌های اول زندگی:
۱۶۴	شش ماهگی:
۱۶۴	یک سالگی:
۱۶۴	دو سالگی:
۱۶۵	توصیه‌های مهم:
۱۶۸	فعالیت‌های روزمره زندگی (ADL)
۱۷۲	منابع و مآخذ
۱۷۶	منابع انگلیسی

پیشگفتار

در ازل پر خورشید است ز تجلی دم زد عشق پیدا شد و آتش بر همه عالم زد

«حافظ»

گویند واژه عشق از گاهی نام عشقه گرفته شده و آن پیچکی است که همچون مادری مهربان گیاهی دیگر را از اجناس بگرد. اساس تعلیم و تربیت نیز بر عشق است، عشق به ذات اقدس حق، عشق به هستی، عشق به انسان و عشق به هستی انسان.

تعلیم و تربیت بی شباهت به شغلی انبیاء و مصلیان بزرگ عالم نیست و جز با عشق و محبت نمی توان مبادرت به تعلیم و تربیت نمود.

با سپاس از پروردگار یکتای بی همتا، که فرصت و توفیق انیشتورزی و سخن گفتن را عطا فرمود اینجا سخن از تعلیم و تربیت و رشد و بالندگی انسان استثنایی است. سخن از ایفای مسئولیت ها، سخن از تفاوت ها و سخن از شناخت ویژگی ها و توانایی ها است. بالاخره سخن از رفع موانع و هموار نمودن طریق رشد و شکوفایی استعداد های آنهاست.

کودکان استثنایی به کودکانی اطلاق می شود که از جهات مختلف ذهنی، جسمی، عاطفی و اجتماعی تفاوت قابل ملاحظه ای با کودکان همسال خود دارند که سبب می شود نیازمند توجه ویژه باشند که آنها را کودکان با نیازهای ویژه نیز می نامیم.

کتاب حاضر براساس جدیدترین روش های بازپروری و توانبخشی و توانمندسازی که

مبتنی بر جامعه می‌باشد، نگاشته شده است برای اجرای روش‌های ذکر شده لازم است والدین، مربیان، اعضای تیم تخصصی و توانبخشی همه با هم همکاری و همفکری نزدیک داشته باشند.

امیدوارم با انتشار این کتاب گام هر چند کوچک در جهت رشد و بالندگی هدیه‌های دوست‌داشتنی خداوند برداشته باشم.

آگاهی اذعان می‌دارم که این مجموعه بدون نقص نیست. از عزیزانی که بنده را در این بهت‌ناهی این مجموعه راهنمایی و یاری نمودند تشکر می‌نمایم.

همچنین به خود فرض می‌دانم از کلیه دوستان و همکاران و به ویژه دانش‌آموزان مجتمع آموزشی و ورزشی استثنایی مرحوم مهندس غلامرضا مردانی آذر تبریز تشکر نمایم. گفتنی است که این آموزان استثنایی این مجتمع، موجبات تقویت حسی را در من فراهم آوردند که انکبوت‌های من را به تالیف این مجموعه گردید.

حمیده فیروزان

در گذشته به کودکان دور، بسیاری از کودکان استثنایی بی‌نهایت مورد بی‌مهری و مهجوریت و طرد شدن و طرد شدن با بالا رفتن آگاهی و اطلاعات عمومی اقشار مختلف جامعه نسبت به این کودکان و تشبیه به توانمندی‌های آنان و از طرف دیگر با فراهم شدن امکانات آموزشی و توانمندسازی بیشتر آنان توسط کارگزاران، مسئولان جامعه و مهمتر از همه تلاش هدفدار و موفقیت‌آمیز در دلسوز و عاشق موجبات از قوه به فعل رسانیدن استعدادها و توانمندی‌های ناشناخته‌ی این کودکان و نوجوانان فراهم گردیده است.

لازمه این مهم، ارزیابی دقیق، بازپروری و تقویت مهارت‌های حسی و حرکتی کودکان استثنایی می‌باشد. زیرا همواره بین کنش‌های ذهنی و حرکتی افراد رابطه مثبتی وجود دارد و باید در کنار پرداختن به تقویت ویژگی‌های شناختی و بالا بردن ظرفیت یادگیری در آنان توجه ویژه، به میزان فعالیت‌های حسی و حرکتی ایشان نمود. اساس کاردرمانی، بازپروری و توانبخشی، همانا تقویت مهارت‌های حسی و حرکتی است.

در مجموعه حاضر ابتدا با عملکرد قسمت‌های مختلف مغز و ارتباط آن با حس و حرکت آشنایی صورت می‌گیرد و سپس مراحل رشد و تحول مهارت‌های حسی و حرکتی و نهایت اختلالات حسی حرکتی کودکان و بالاخره روش‌های اصلاح و بازتوانی بیان می‌گردد.

مجموعه‌ی حاضر به منظور استفاده دانشجویان رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی و مربیان و اولیای کودکان استثنایی تهیه گردیده است امید می‌رود که مورد قبول و مفید واقع شود.